

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Наукова бібліотека

“Інновації
і менеджмент якості
в діяльності бібліотек ВНЗ”

Матеріали конференції

Донецьк 2008

До 50-річчя від дня народження історика Богдана Якимовича, тодішнього директора Наукової бібліотеки, доцента кафедри новітньої історії України історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, старшого наукового співробітника Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України, заслуженого працівника культури України вийшов у світ біобібліографічний покажчик "Богдан Якимович", який є продовженням Нової серії – "Біобібліографія вчених університету". Покажчик вміщує друковані праці та наукові доповіді за 1985–2001 рр., які відображають напрями наукових досліджень вченого: наукові та науково-популярні праці з проблем франкознавства, національної символіки та вексилології, воєнної та військової історії, краєзнавства, лексикографії, української технічної термінології. Подано збірники наукових праць з української культури та історії, видання творів української та європейських діячів науки і культури, упорядником і редактором яких є Богдан Якимович, а також відображено літературу про наукову та громадську діяльність вченого.

Більш глибока обробка бібліографічної інформації і різноманітні пошукові засоби розширили форми і тематику бібліографічних покажчиків. Все частіше складачі працюють над фундаментальними бібліографічними працями, які висвітлюють літературу в більшій мірі ретроспективного характеру і глибиною подачі матеріалу.

Всі моральні і духовні надбання, залишені нашими попередниками, заслуговують всебічного вивчення, ретельного збереження, раціонального щоденного використання і передання прийдешнім поколінням.

Бібліографія праць вчених Львівського національного університету імені Івана Франка, яку видає Наукова бібліотека ЛНУ імені Івана Франка, ще довго служитимуть майбутнім поколінням різних галузей знань, ідеалам добра і знання.

Етенко Н.Ю., учений секретар бібліотеки
Аврамова І.П., зав. науково-бібліографічним відділом
Наукова бібліотека Харківського національного університету
радіоелектроніки (ХНУРЕ)

БІБЛІОТЕЧНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ ЗАНЯТТЯ – ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ХНУРЕ

Формування інформаційної культури студентів вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) – складний та багаторівневий процес, який вміщує декілька складових. Основну частину цього процесу забезпечує інформаційно-бібліографічна робота бібліотек. Традиційні методи цієї роботи добре відомі бібліотечним працівникам (надання користувачеві потрібної інформації при кожному відвідуванні бібліотеки, консультування при запису та видаванні літератури, у каталогів, у книжкових полиць при відкритому доступі, на

інформаційних та культурно-масових заходах). На сьогодні, також залучаються нові інформаційні технології та комп'ютерна техніка, розробляються сайти бібліотек, працюють віртуальні довідкові служби, складаються інтерактивні методичні посібники тощо. Наукова бібліотека Харківського національного університету радіоелектроніки (далі – ХНУРЕ), як підрозділ ВНЗ, здійснює бібліотечно-інформаційну підтримку навчальної, наукової, освітньої, виховної діяльності ХНУРЕ. Наші співробітники є учасниками освітнього процесу університету. Вони добре володіють методикою і технологією пошуку, збору і обробки інформації. Інформаційне забезпечення навчального процесу і наукової діяльності ХНУРЕ здійснюється, зокрема, і через бібліотечно-бібліографічні заняття (далі – ББЗ). Ця форма інформаційної підготовки використовується практично в усіх бібліотеках ВНЗ. І у кожній – свої методики проведення, бо відрізняються правила користування, інформаційні ресурси й сервісні послуги. Але всіх об'єднує розуміння, що головне у цих заняттях – тренінг та спілкування з фахівцями бібліотеки. Треба окремо зазначити, при організації ББЗ бібліотеки ВНЗ стикаються з проблемою: учбові частини не поспішають виділяти навчальні години, тому ББЗ проводяться за рахунок кураторських уроків та годин, під час проведення екскурсій бібліотекою, при здійсненні запису груп у бібліотеку тощо. Неодноразово НМБК МОН України настійно рекомендувала ректорам ВНЗ внести заняття з інформаційної грамотності до навчального розкладу. А в 2007 р. Колегія МОН України ухвалила Рішення: «З 2008/2009 навчального року включити до навчальних планів ВНЗ дисципліну "Інформаційна культура студента" за рахунок варіативної частини галузевого стандарту вищої освіти» (протокол №13/1-19 від 22.11.2007р, п.3.6). Реформування системи вищої освіти, входження її у світовий освітній простір, підвищення якості підготовки кадрів та декларування нових вимог до студентів ВНЗ орієнтовано на випуск фахівців з високою інформаційною культурою. У сучасній кредитно-модульній системі навчання, в контексті Болонського процесу, виділено ще більш часу на самостійну підготовку студента. Це – ключовий момент, бо для якісної самостійної роботи студент повинен володіти ефективними методами її пошуку, переробки й оцінки, і вміти максимально використовувати всі масиви існуючих у суспільстві інформаційних ресурсів. Кваліфікована інформаційна підготовка покликана навчити студента навичкам самостійного поповнення знань, умінню працювати з інформацією, аналізувати і синтезувати її. У нашому університеті ББЗ включено у навчальний план занять для студентів 1-го курсу (передбачено по 6 годин на кожну групу). Саме для цієї категорії користувачів бібліотеки важливо придбання практичних навичок швидкого і якісного інформаційного пошуку. Заняття проводяться співробітниками наукової бібліотеки ХНУРЕ у рамках курсу «Основи інформаційної культури» і є розділом дисципліни «Введення у спеціальність». Темі і зміст практичних занять включають: пошук й обробку інформації за допомогою традиційного довідково-пошукового апарату бібліотеки, автоматизований інформаційний пошук у БД бібліотеки за атрибутами (на базі АІБС «УФД-Бібліотека»), складання пошукового запиту для пошуку в Інтернет-мережі, здійснення пошуку документів за допомогою

інформаційно-пошукових систем, а також складання бібліографічного опису друкованих та електронних джерел інформації. Ці заняття проходять у науково-бібліографічному відділі бібліотеки, комп'ютерних класах Інформаційно-обчислювального центру ХНУРЕ та у Залі для роботи з електронними ресурсами бібліотеки.

Для проведення ББЗ нами підготовлено: картки з завданнями для кожного студента, бланки читацької вимоги для замовлення літератури, комплекти друкованих видань (книги, журнали) та компакт-диски, схеми та зразки складання бібліографічного опису різних видів документів, а для інформаційного пошуку – створено макет карткових каталогів і алфавітно-предметного покажчика, надається доступ у бібліографічну БД «Електронний каталог» та повнотекстову БД «Електронна бібліотека», до пошукових систем Інтернет-мережі.

ББЗ забезпечені навчально-методичними матеріалами, розробленими співробітниками бібліотеки:

- Робоча програма розділу;
- 3 слайд-лекції (які репрезентовано на веб-сайті бібліотеки): «Довідково-пошуковий апарат бібліотеки», «Нові інформаційні технології у бібліотеці», «Правила складання бібліографічного опису документів»;
- Методичні вказівки до бібліотечно-бібліографічних занять з розділу дисципліни «Введення у спеціальність»: «Основи інформаційної культури» для студентів 1-го курсу всіх форм навчання всіх спеціальностей ХНУРЕ / упоряд. І. П. Аврамова, Н. Ю. Етенко, - Харків : ХНУРЕ, 2007. – 60 с.;
- Керівництво користувача АІБС «УФД/ Бібліотека»: схеми пошуку в електронному каталозі / упоряд. Оре Т. А., Етенко Н. Ю., Шуляк Т. С. - Харків : НБ ХНУРЕ, 2007. – 6 с.

Формами контролю знань, що одержали на цих заняттях студенти, є такі: оцінка виконання студентами пошуку у навчальних каталогах і в електронних ресурсах бібліотеки та виконання студентами самостійних письмових робіт (заповнення вимоги на літературу, складання бібліографічного опису та оформлення бібліографічного списку документів).

Таким чином, основними принципами організації ББЗ у ХНУРЕ є наочність, практичність та спілкування з фахівцями бібліотечної справи. Значення цих занять для бібліотеки полягає у тому, що бібліотека рекламує свої ресурси, послуги, залучає потенційних учасників для культурно-просвітницьких заходів, зав'язує добрі стосунки з користувачами. За наслідками щорічного опитування студентів ХНУРЕ ці заняття вважають корисними 99% опитуваних. Крім того, студенти відзначають, що на наших заняттях одержали нові знання і навички, які допомагають їм в навчанні і самоосвіті. А 30-річний досвід проведення ББЗ із студентами у нашому університеті показує, що головною умовою їх ефективності є обов'язкова практична робота студента з методиками, алгоритмами, технологіями, які ми пропонуємо у розділі. Саме практична спрямованість надасть можливість студентам оптимально організувати самостійну роботу, скоротити інтелектуальні та часові витрати на пошук та переробку навчальної і наукової інформації, підвищити якість знань за рахунок опанування продуктивними видами інтелектуальної праці.